

ТРАДИЦІОНАЛІСТСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ОСМИСЛЕННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ У ПРАЦЯХ ЮРІЯ ЛИПИ

Аналізується феномен традиціоналізму як основа осмислення соціокультурного розвитку України в інтерпретації Ю. Липи. Значна увага у дослідженні присвячена визначенню місця України на європейській геополітичній арені міжвоєнного періоду.

Ключові слова: аристократія, індивідуалізм, культурні кола, соціокультурний розвиток, традиціоналізм.

Jerzy Kowtun. Tradycjonalistyczna koncepcja rozwoju społeczno-kulturalnego Ukrainy w pracach Jerzego Lipy.

Autor analizuje fenomen tradycjonalizmu, jako podstawę do ujęcia rozwoju socjalno-kulturalnego Ukrainy w interpretacji Jerzego Lipy. Wiele uwagi autor poświęca miejscu Ukrainy na arenie politycznej Europy w okresie międzywojennym.

Słowa kluczowe: arystokracja, indywidualizm, koła kulturalne, rozwój społeczno-kulturalny, tradycjonalizm.

Юрій Ковтун. Традиціоналістська концепція осмислення соціокультурного розвитку України в роботах Юрія Липи.

Анализируется феномен традиционализма как основа осмысления социокультурного развития Украины в интерпретации Ю. Липы. Особое внимание в исследовании посвящено определению места Украины на европейской геополитической арене междувоенного периода.

Ключевые слова: аристократия, индивидуализм, культурные круги, социокультурное развитие, традиционализм.

Yuriy Kovtun. The Traditionalist Conception of the Comprehension of Social and Cultural Development of Ukraine in Y. Lypa's Works.

The phenomenon of traditionalism as the basis of social and cultural development comprehension of Ukraine in Y. Lypa's interpretation is under analysis. The considerable attention is paid to indentifying the position of Ukraine on the geopolitical arena of interwar period.

Key words: aristocracy, individualism, cultural circles, social and cultural development, traditionalism.

У контексті пошуку національної ідентичності України на початку ХХІ століття значний інтерес становить традиціоналістська концепція Юрія Липи, філософські ідеї якого співзвучні з напрацюваннями західноєвропейських традиціоналістів (Е. Берка, Ж. де Местра, Р. Генона) щодо зникнення, розчинення в ліберальному й неоліберальному просторі Європи її духовної цілісності, заснованої на традиційних засадах.

Живучи в Польщі в 1921–1939 роках та спостерігаючи динамічні процеси польського державотворення, Ю. Липа проаналізував результати Українських національно-визвольних змагань 1917–1921 років і сформулював оригінальну концепцію, в якій визначив місце України на європейській арені.

На думку Ю. Липи, вже у міжвоєнний період можна говорити про зникнення поняття «Європа» як духовної цілісності [1, с. 6]. На підтвердження цього мислитель пропонує встановити духовне осердя Європи. Лондон справді міг розглядатися як центр світу, але тільки англійського. Натомість для італійського фашизму характерне насадження міфу про Рим, про Середземноморську імперію. У свою чергу Берлін, хоча й має претензії на провідну роль серед «арійських» і антикомуністичних сил, «дивиться на інших європейців з висоти своєї “обраності” через призму велетенського військового табору» [1, с. 7]». Немає нічого європейського і в «таборі совітів», котрі відокремлені не тільки духовно, а й територіально від решти Європи. Над Європою міжвоєнного періоду, за твердженням мислителя, височать чотири осередки з власною динамікою, з самовизначальним світоглядом й енергією, однак жоден з них не презентує давньої Європи. Людина в межах кожного з цих осередків,

насамперед авторитарно-тоталітарних (Рим-Берлін-Москва), «... піддається спеціальному шліфуванню, гострій обробці, важній і доцільній для цілого блоку» [1, с. 8]. У цій системі стає неможливою особиста свобода людини, одиниця в ній має втілювати колективну, збірну душу, а не індивідуальну. Ідеї виключності, «власної» колективної моралі не завбачують існування в цих спільнотах жодного справжнього націоналістичного сентименталізму.

У руслі західноєвропейського традиціоналізму Ю. Липа критично ставить до панування раціоцентричних орієнтацій у світогляді європейців. Саме останні десятиліття XIX століття виявили внутрішню слабкість інтелектуалізму. «З'являються у Франції антиінтелектуалістичні постаті, як Гобіно і Сорель, у Німеччині — Ніцше, у Росії — Достоєвський» [2, с. 325]. Кожен з цих мислителів обгрунтовував існування феноменів набагато важливіших за раціональне сприйняття світу. Слушною є думка Ю. Липи щодо того, що занепад європейського інтелектуалізму припадає на 1914–1918-ті роки. Політичні й соціальні катаклізми Першої світової війни поглибили розчарування у можливості встановлення царства розуму на землі.

Мислитель вказує, що на зміну раціоналізму мають прийти інші типи світогляду. В європейських осередках інтелектуалізму ще перед 1939 роком було відчуття, що старі цінності руйнуються. Людство у своїй циклічності залишає в минулому діалектику Фур'є, Сореля й Маркса, натуралізм Руссо й Фенелона. Воно [людство] стає ближчим до філософів, яких можна назвати носіями морального обов'язку, пуританізму життя. Саме воля до моральності є підґрунтям формування нового гуманізму як основи антираціоналістичного світогляду. Замість розумування — стримана і чесна вольовість, замість витончених софізмів — моральний закон.

У контексті традиціоналізму Ю. Липа виходить з обстоювання провідної ролі у житті суспільства релігійних і духовних цінностей, одночасно визнаючи провідну роль аристократії як носія гідності і благородства в житті суспільства. Проте Ю. Липа зазначає занепад духовних цінностей і в середовищі європейської військової аристократії поч. XX ст., адже у міжвоєнний період у практиці ведення війни європейські народи втратили будь-яку повагу до своїх супротивників. Початок XX століття став періодом введення військової тактики «тотального винищення» живої сили супротивника. Взаємоповага між європейськими народами зникла, християнський неофітизм, лицарські звичаї, врешті й гуманізм застосовувались у військових конфліктах XX століття лише щодо власної сторони.

Саме за активної участі Ю. Липи під час навчання в Познанському університеті було створене студентське братство «Чорноморе», яке поряд з культурно-просвітницьким, видавничим напрямками діяльності мало таємний статут, метою якого було виховання нової української еліти — майбутнього Української держави. Діяльність братства схвалював митрополит УГКЦ Андрій Шептицький. Розуміння Ю. Липою ролі державної влади у житті суспільства є співзвучним не лише із західноєвропейським і російським традиціоналізмом, а й з ідеями В. Липинського. На думку Ю. Липи, визначальне місце в житті соціуму посідає королівська влада. «Королівськість — це завершення органічної ієрархічної спільноти, єдиної досі в історії британського “спільного світу”» [1, с. 12]. Наприклад, у «британському» світі королівська влада є живим символом «самооборонних традицій блоку».

Беручи активну участь у діяльності українського емігрантського осередку у Варшаві, де перебував і уряд УНР, Ю. Липа однією з магістральних проблем своєї творчості визначив необхідність обгрунтування самодостатності України в геополітичному полі європейських держав. Призначення України, за Ю. Липою, в ній самій, її доля — в її людях та їх моральних і матеріальних засобах [1, с. 3]. Схожі ідеї у річищі традиціоналізму репрезентують українське суспільне життя як безпосередню взаємодію між народом і Провидінням, що втілюється у відповідальності вождів і кожного громадянина за долю народу.

Ю. Липа зазначав, що у контексті дослідження соціокультурного розвитку України для визначення понять «нація» і «народ» украї необхідний аналіз існування в «... суспільній збірності своєрідного почуття солідарності в протиставленні себе “чужим”» [1, с. 13].

Це почуття солідарності не надто пов'язане ні з мовою, ні з кровною належністю до певного етносу. Натомість громадянська солідарність невід'ємно пов'язана з окресленою територією, а ще більше — з розумінням місії народу в історії. «Своїм» можна назвати лише те, що перевірене тисячолітньою історією народу, що упродовж тривалого часу було виразним наказом, свідомим звичаєм [1, с. 14]. Аналізуючи події української національної революції 1917–1921 років мислитель відзначає, що відродження українського національного руху відбулося після «сотні літ ворожої нівеляції». Адже потужна адміністративна асиміляція поглиблює національну ворожнечу аж до формування расової ненависті.

Утім така позиція Ю. Липи є досить вразливою. Українська історія засвідчує, що асиміляційна політика радянської влади в Україні була надзвичайно успішною, адже в умовах двох десятиліть незалежності маємо декілька ідентичностей: поряд з остаточно несформованою українською ідентичністю співіснує не лише пострадянська ідентичність, а й, як зауважує М. Рябчук, існує ще антиукраїнська креольська ідентичність, характерна для російськомовних українців, які «... в політичному відношенні... є цілком “українцями”, тобто вони підтримують незалежність держави, територіальну цілісність, багато історичних міфів та символів вони розділяють з українофілами. У культурному й мовному відношенні вони є швидше “росіяни” з їх неприйняттям українців (західноукраїнської націоналістичної одержимості) і з певним упередженням проти української мови й культури» [3, с. 36]. Українську культуру вони сприймають як нижчу, селянську, вивчення і вживання якої є не обов'язковим.

Проте з Ю. Липою можна погодитись, що еліту, «людей-провідників, котрі здатні об'єднати коло себе групи своєї крові чи служити ширшій організації раси», не знищили остаточно «ані совіти, ані інші чужинці» [1, с. 32]. Але асиміляційні процеси «обнижали» вплив цієї еліти, їй не вистачає політичного виховання й глибокої політичної інтуїції.

У збереженні традиційних засад суспільного розвитку неабияку роль, на думку Ю. Липи, відіграє самоототожнення народу з територією, адже саме «... географія найбезпосередніше може відобразити те, що творить одність населення якогось краю» [1, с. 46]. У контексті цього виведення територіального фактору на провідне місце у становленні консолідованого образу народу в інтерпретації Ю. Липи співвідноситься з концепцією «територіального патріотизму» В. Липинського, за якою провідним критерієм визначення національної приналежності є не етнічне чи релігійне походження людини, а відчуття нею глибокого патріотизму, любові до рідної землі.

Велике значення в консолідації етносів і народностей відіграють ріки як первісні шляхи комунікації. Згідно з Ю. Липою, річкова мережа формує єдність території, її торгівлі, влади, звичаїв, врешті, мови й релігії. «Ріки формують групу людності на Україні упродовж тисячоліть» [1, с. 47]. Означена консолідація територій навколо великих рік і морів пов'язана з активною торгівельною експансією, внаслідок якої на означених теренах відбувається певна кристалізація й уніфікація традицій і звичаїв. Відтак, як зауважує український дослідник І. Козій, можна провести паралель між історіософськими позиціями Ю. Липи і географічним детермінізмом Ш. Монтеск'є [4, с. 60], який і наголошував на тому, що географічне розташування того чи іншого народу є головним фактором формування його світоглядних позицій і характеру в цілому.

Серед зразків української торгівельної експансії Ю. Липа наводить приклад чумацтва [1, с. 84]. Устрій мандрівного купецтва був освячений упродовж двох тисячоліть. Усе життя чумака мало підкорятись «законові». Під терміном «закон» мались на увазі різні форми буденного історичного досвіду і традицій, одвічні народні звичаї, передавані з роду в рід, з покоління у покоління. У середовищі чумаків усний звичай (традиція) був набагато сильнішим за всі писані закони.

Окрім території й експансії важливу роль у саморозумінні спільноти, за твердженням Ю. Липи, має раса. Мислитель усвідомлює всю складність визначення поняття «раса», адже окреслювати останню нелегко, навіть небезпечно, оскільки це поняття скоріше біологічне, і вже сам процес його визначення може призвести до вихолощення його змісту. Неправомірним

є окреслення сили «раси тільки за її матеріальними здобутками чи розлогістю влади або науки» [1, с. 97]. Удаючись до визначення поняття «раса», варто звернутися, насамперед, до даних історії, протоісторії, антропобіології й психології. Ю. Липа повністю відкидає необхідність чистоти раси, позаяк «... складові, добре згармонізовані первні й домішки світогляду української збірноти — це є багатство України» [1, с. 101]. Саме в них є «велика й всесвітня цінність» української раси.

Відтак він вважає необхідним для визначення раси аналіз базових засад матеріальної і духовної традиції будь-якого народу — його первнів. До них, на думку Ю. Липи, належать геополітичні ознаки української території, рік і морів, історія українських торговельних трактів, зародження осілого людського життя в цих країнах і розповсюдження спочатку головного первня — месопотамського, далі злиття еллінського, в загальному закінчення формування раси готами та устійнення її великодержавністю, релігією і розмахом культури й цивілізації. Урешті до механізмів формування української раси належить й історія ідей її провідної верстви.

Український мислитель розглядав висхідним первнем української раси трипільську культуру, представники якої, за його припущенням, вийшли з Месопотамії. Від трипільців українські селяни успадкували «терпеливість, мовчазну відвагу, передбачливість, скромність, обережність, невідступність від обраної лінії, холодність при невдачах» [1, с. 104]. Трипільське і егейське «підложжя» були дуже споріднені, відтак не дивно, «що еллінські первні легко змішувались з місцевими, бо це відповідало деяким засадам гармонії духовності» [1, с. 105]. Люди, які йшли в найтяжчі колонізаційні терени, «в таємничу Гиперборею — Скитію, були найвідважніші й найенергійніші з еллінів» [1, с. 106]. Вплив еллінської культури на праукраїнську засвідчує й те, що культ Гомера найдовше зберігався в Ольвії, порівняно навіть з материковою Грецією. Багато елементів еллінської культури, зокрема культ Олександра Македонського, простежуються в Україні ще й на початку Нового часу в середовищі козацької старшини.

Готи, котрі в II столітті рушили із заходу на Придніпрянщину через Волинь, а пізніше розселились по всіх українських землях, включаючи й Крим, вплинули, за твердженням Ю. Липи, на формування української «раси» ще більше, ніж елліни [1, с. 107]. Світоглядні орієнтації готів були доповненням до характеру трипільців: вірність і прив'язаність до традиції одних сполучена з уродженою військовою дисципліною і здібністю до розгалуженої організованості інших. Практичність і твердість одних з духом розмаху й абстракції других. Загалом, трипільський, еллінський і готський первні сформували, за Ю. Липою, обличчя раси, дали їй відрубність і житлові традиції. Однак лише від Київської імперії, що зросла на цих традиціях, розпочинається семисотлітній період свідомої експансії. Культурна експансія Київської держави сягала далі, ніж територіальна. Допомогло в цьому раннє прийняття Києвом християнства. Уплив культурної традиції Київської держави, на думку Ю. Липи, чітко простежується в українській еліті й широких верствах населення до скасування Гетьманщини.

Якщо первні раси злилися і функціонують у підсвідомості окремих людей та спільнот, то домішки раси діють поверхово і торкаються переважно не всієї раси, а переважно її окремих груп. Однак їх значення у житті соціуму надзвичайно велике. Власне саме домішками можна пояснити духовну еволюцію еліти, особливості психології окремих регіонів, зміни в духовності українців-осадників на нових теренах. У існуванні раси Ю. Липа розрізняє два види домішків. «Один має значення фізіологічне — таку домішку можна викрити біоантропологічними способами. Це — домішка крові» [1, с. 112]. Цей тип впливів став результатом «просочування» навколишніх сусідніх етносів у тіло української раси. Однак провідну роль у житті раси і діяльності еліт відіграє «домішка імпрегнацією, духовним відбиттям».

У контексті формування раси маємо право говорити й про іншу домішку — імпрегнацію — відторгнення расових первнів цієї домішки. Якщо ідеї французької революції XVIII ст. були без застережень прийняті російською інтелігенцією, то у Великій Британії їх розглядали як

факт зради власної традиції, як кривавий примітивізм інтелектуалів-кабінетників (Е. Берк). Британська еліта, проаналізувавши небезпеку деяких суспільних явищ (карних переслідувань, праці малолітніх тощо), котрі й стали причинами революції, сприяла поступовій їх ліквідації. Отже, відторгнення расових і соціокультурних домішок може відігравати конструктивну роль у суспільному розвитку.

Уплив домішок у житті раси, порівняно з первіями, на думку Ю. Липи, є набагато меншим. Мислитель вважає, що номадські домішки (татари, половці, печеніги й гунни) не дали нічого важливого для формування української раси [1, с. 116]. У контексті цього, як зауважує Я. Дашкевич, Ю. Липа мав попередників — М. Грушевського та О. Терлецького. М. Грушевський вважав, що в монгольський період тюрки, які проживали в межах Русі, повернулися назад у степи, не залишивши помітних слідів в етнічному типі українців [5, с. 963]. З цього приводу варто наголосити на суттєвій відмінності традиціоналізму Ю. Липи й російського традиціоналізму євразійської спрямованості. Нагадаємо, що якраз обґрунтування беззаперечно позитивного впливу Сходу на політичний і культурний розвиток Московії-Росії й стало основою програмних засад євразійства у 20-30-ті роки ХХ століття. Саме на цій підставі Г. Вернадський запропонував вважати Русь не Східною окраїною Європи, а західною окраїною Азії.

Незважаючи на те, що у формуванні української раси кельти прямої участі не брали, за Ю. Липою, «домішка кельтської крові, особливо у південно-західних регіонах України є значна» [1, с. 117]. Відтак, дуже своєрідний характер має соціокультурний устрій Поділля, що дає підстави називати цю частину краю українським Провансом чи Гасконню. Натомість староримські впливи в Україні не були надто сильними. Найповніше вони виявились у впливі римського права на українську державність. Так у русько-візантійському договорі 911 року князя Олега подано майже дослівний переклад з XII римських таблиць.

Поряд з цим на південно-західних землях (Бессарабія, Буковина) легко можна простежити фрако-дакійську кровну домішку. Багато волоських і молдавських аристократів були на службі спочатку Києва і Галича, а пізніше Чигирин, Батурина та Глухова. Значною перешкодою, на думку Ю. Липи, для впливу кавказьких народів на українську расу є мусульманство. Про суттєві впливи московського народу важко говорити, тому що вже на початку ХVIII ст. з'явилося адміністративно-воєнне поняття «Росія», а не національно-індивідуальне — «Московія». У цілому «зросійщення», за Ю. Липою, пов'язане з урядуванням, і не варто його поширювати на всі українські традиційні класи та верстви.

Як зауважує Ю. Липа, у практиці організації української стихії не можна обійтися без урахування можливості вибуху «затисненої клітини». Відтак, нонсенсом є плекання надії антиукраїнськими силами на можливість цілковитої денационалізації українців [1, с. 137]. Він обґрунтовує це неможливістю цілковитої інтеграції однієї нації з іншою. Навіть жорстке насадження чужої мови, зокрема русифікація, не дає цілковитої гарантії денационалізації. Важливішим є у визволенні «стисненої клітини» почуття власної гідності і справедливості, необхідності повноти власного расового вияву. Український мислитель доводить, що іманентна належність до власного народу є набагато глибшою за мовну належність.

Чим старіша раса, чим глибше і різносторонніше виявляє вона свій характер, «тим більшу роль відіграє в ній традиція, повторність, а меншу — одиниця, експеримент, неповторність» [1, с. 143]. В українській расі, за висловом Ю. Липи, так само, як і в англосаксонській, майже немає великих людей-експериментаторів типу Наполеона, Петра I чи Чингісхана. «Українські герої — це висловники туги й праці багатьох поколінь. Вони завершують собою повторність і уявляють традицію» [1, с. 143]. Їх особиста творчість — лише сильна мелодія, котра влітається у спів народу. Прийняття християнства Володимиром відбулося через століття після його становлення над Дніпром і Чорним морем. Не можна собі уявити постатей Ярослава Мудрого і Ярослава Осмомисла без попередньої державницької традиції. Діяльність Богдана Хмельницького стала результатом століть розвитку козацької стратегії.

Поряд з категоріями первнів і домішків в існуванні будь-якої раси Ю. Липа використовує поняття «культурне підложжя» («культурне підгрунття») українського народу. Мислитель визначає його через низку ознак. Першою з них є культурні кола (круги). Серед них виділяють культурне коло пастухів-номадів, котре охоплює велику частину сучасної Північної і Східної Європи. Однак найбільш яскраво номадське життя «постало головно у двох осередках: в Центральній Азії і в Арабії» [1, с. 144]. У межах номадської спільноти в родині існує абсолютне панування найстаршого ловця-батька, а родина розглядається як примітивна комуна, члени якої не мають особистої приватної власності. Для цього кола характерною є велика схильність «... до насильства, до безгрунтового фантазійності, а також і до швидкої тактичної орієнтації» [1, с. 144]. Такі світоглядні орієнтації властиві для Пруссії й Росії, де політичним ідеалом є апофеоз сильної одиниці — царя-самодержця, вождя пролетаріату, вождя-фюрера.

Натомість хліборобство й осілість дали могутніше хліборобське культурне коло. Воно «найчастіше виявляється в Європі, в егейській і трипільській культурі, <...> в підложжі Еллади, України, іберійських, дунайських і балканських держав та великою мірою в імперському Римі» [1, с. 145]. Будівничими цього культурного кола мислитель вважає передньоазійську расу, найдавніший центр якої був у Месопотамії. Це культурне коло дає відвагу, почуття справедливості, гідність, відпорність і пристрасну любов до своєї землі.

Другим важливим чинником українського підложжя філософ вважає українську родину. За Ю. Липою, у центрі духовності цього кола стоїть жінка-мати, котра навколо себе єднає родину. Найдавнішим символом такого типу агрокультурного населення є образ Великої Матері, божество прапрадідів сучасних українців. Образ Жінки-матері пов'язаний з самим «...устроєм осілої хліборобської родини, де потрібні передусім вміння господарювати, витривалість у праці і традиціоналізм у праці» [1, с. 145]. Натомість «мужеські елементи» світогляду хліборобського кола: «жадоба влади й експансії, виразність уяви і зручна насочність» [1, с. 146], призначені для зовнішньої експансії. За твердженням Ю. Липи, материнськість є унормовуючою, стабілізуючою силою в людському житті. Вона [мати] переносить традиції родини, а тим самим і раси з покоління в покоління. Однак виключного панування жінки в родинному житті й суспільстві в цілому вже не було у трипільській культурі. Відтак, українське підложжя має два рівнозначні первні — жіночий і чоловічий.

Наступною ланкою підложжя є українська культура, найяскравішим втіленням якої є творчість Т. Шевченка. На думку Ю. Липи, саме у творчому доробку Т. Шевченка, поряд з найбільш демонічними, світоборчими мотивами, є мотиви граничної відданості родині як «раю на землі» [1, с. 146]. Орієнтація на родинні цінності є основним показником злиття творчості Т. Шевченка з українською духовністю. Саме цього часто не розуміють інтелектуали, виховані в середовищі російського чи німецького номадизму. Тісний взаємозв'язок українського підложжя з родинними традиціями має організуючий характер у функціонуванні соціуму.

За Ю. Липою, ще однією ланкою українського підложжя є суспільство, провідну роль в якому відіграє родина. Ставлячи високо поняття «родина» й «рід», українець створює підстави до морального контролю над одиницею [1, с. 147]. Тому таким важливим чинником українського підгрунття є контроль особистісної моральності.

Так само родина відіграє визначну роль у ще одній складовій українського підложжя — українській військовості. Загалом найвищим утіленням влади в українській військовій традиції є отаман-батько. Батько — це той, хто дає підвладному певність, що він є членом роду. Утіленням цього є й парадоксальна ситуація на фронтах Першої світової війни, коли в українських частинах навіть молоді прапорщики «батькували» над бородатими «хлопцями»-воєками. За Ю. Липою, «ідеал роду, родини заважив і на типі українського воєвника» [1, с. 148]. З цього приводу пригадаємо козацькі думи, де непослух батькам вважався найбільшим злочином. Саме прив'язаність до родини, до рідної землі зумовлює сентиментальність українців. Однак ця сентиментальність не зменшує воєвничості і не виключає жорстокості.

У процесі консолідації української раси важливу роль відіграють українські міфи, які є ваговою складовою українського підложжя. Міфи українців, на думку мислителя, існують у середині самого життя, включені в його ритм, у законодавство, звичаї, ритуали [1, с. 149]. Традиція української міфотворчості з покоління в покоління включена у життя конкретної одиниці. Це пов'язано з тим, що українські міфи є прив'язаними до щоденного буттєвого простору людини, а не святково-ритуального.

Наступною складовою українського підложжя є українські культурні тенденції. Ці тенденції, на думку українського мислителя, впливають із будови суспільства. Варто зауважити, що Ю. Липа виходить з думки, що українські культурні тенденції невід'ємно пов'язані зі здатністю українства до самоорганізації через утворення різноманітних груп, зокрема соціальних.

У цілому, традиціоналістська концепція Ю. Липи співвідносяться з ідеями західноєвропейських традиціоналістів (Е. Берка, Ж. де Местра, Р. Генона, М. Еліаде) щодо розчинення у ліберальному й неоліберальному просторі Європи її духовної цілісності, заснованої на традиційних засадах. За Ю. Липою на зміну інтелектуалізму й раціоналізму має прийти «новий гуманізм», в якому витончені софізми замінить глибока пошана до моральних законів, а раціональні розмірковування — вольові акти. Мислитель обґрунтував самодостатність України в геополітичному просторі. Призначення України в ній самій, її доля в її людях та їх моральних і матеріальних цінностях. У контексті традиціоналізму українське суспільне життя мислитель розглядає як безпосередню взаємодію між народом і Провидінням.

Визначальне місце в житті суспільства мислитель відводить королівській спадковій владі та аристократії як провідній суспільній верстві. Провідниками української нації Ю. Липа вважає не лише великих князів, гетьманів, кошових, а й усіх тих, хто збагатив її духовність, пробудив патріотичні почуття незалежно від становища у суспільній ієрархії. За Ю. Липою, незважаючи на століття найсильнішої асиміляції, національна традиція може бути відроджена на базових складових матеріальної і духовної культури. Традиціоналізм Ю. Липи виходить з визнання засадничої ролі в житті українського суспільства родини, котра постає універсальним праобразом української суспільної групи. До механізмів формування української традиції мислитель відносить історію її провідної верстви, українські культурні тенденції, невід'ємно пов'язані зі здатністю українства до суспільної самоорганізації, консерватизм світосприйняття і світорозуміння українського народу, який не виключаючи поступу, вимагає збереження попередньої традиції.

1. *Липа Ю.* Призначення України / Ю. Липа ; [за ред. М. Плав'юка]. – К. : Дніпро, 1997. – 269 с.
2. *Липа Ю.* Новий гуманізм / Юрій Липа // Липа Ю. Бій за українську літературу / [упор., прим. Леоніда Черватенка]. – К. : Дніпро, 2004. – С. 325–330.
3. *Рябчук М.* Міф про міф, або чому українці не є українцями / М. Рябчук // Сучасність. – 2003. – № 5. – С. 34–57.
4. *Козій І. В.* Історіософські погляди Юрія Липи / І. В. Козій // Наука. Релігія. Суспільство. – 2008. – № 1. – С. 60–65.
5. *Дашкевич Я.* Україна на межі між Сходом і Заходом (XIV–XVIII ст.) / Ярослав Дашкевич // Визвольний шлях : Суспільно-політичний, Науковий і Літературний місячник. – 1998. – № 8. – С. 961–973.